

Aug 30 1891

H
M

~~218~~
~~217~~
Инжэньэр С. Н. ШМИДТ (Шкльӑр)

КЫЦЭ ЙАЖОРАКЫН ЧЫКОТУРЛЫМЛА

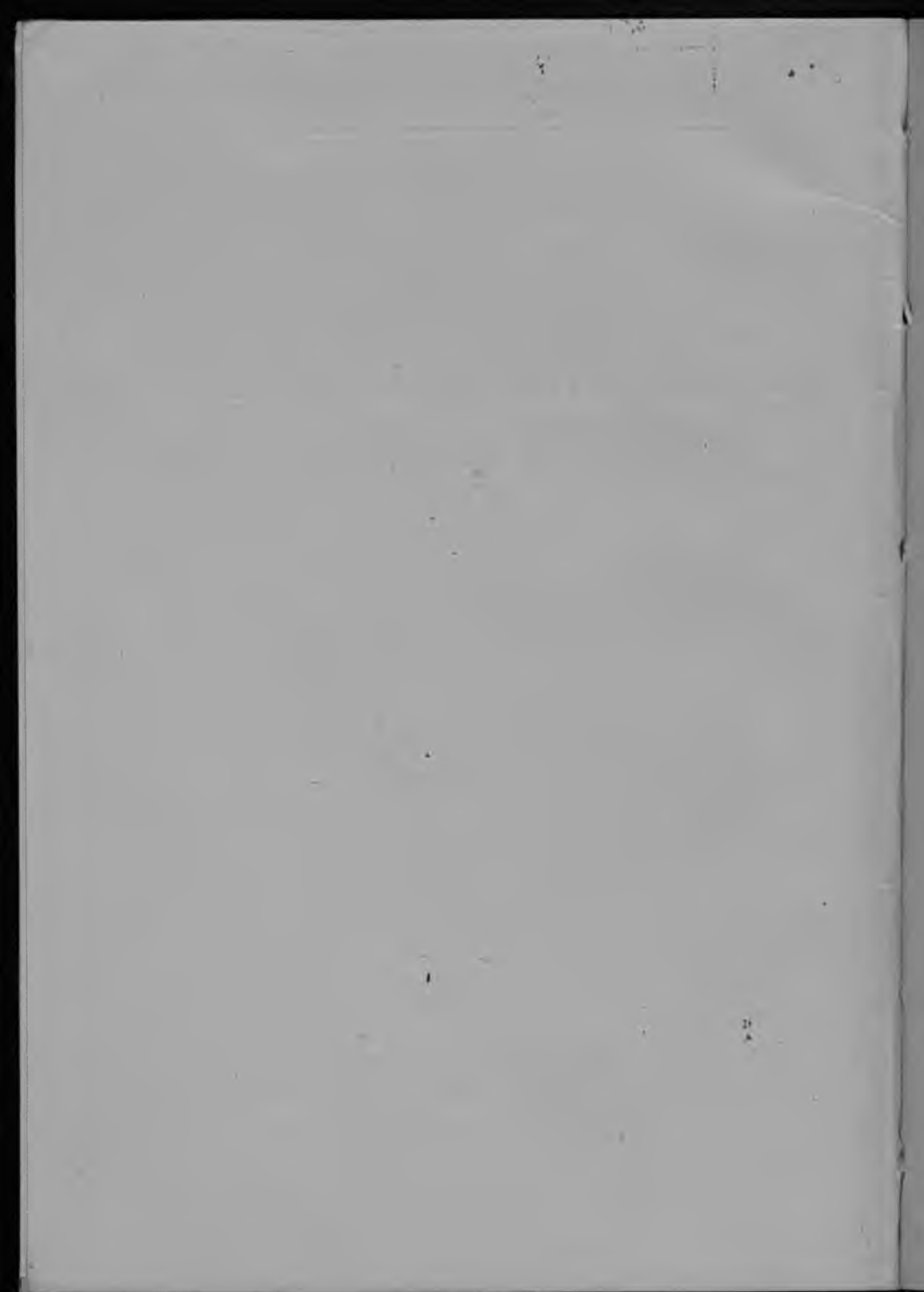
Акшй 30 ырш.
ТП-50-1-3

78
699

НАРКОМТЪАЖПРОМЫН ИЗДАТЭЛЬСТВЫ

Москва

1 9 3 3

НХЭЭЭ
297

Мар.г.
2-308

Инжэньэр С. Н. ШМИДТ (Шкльяр)

КЫЦЭ ЙАЖОРАКЫН ЧЫКОТУРЛЫМЛА

2 ЛЫКМЫ

Г.П.Б. в Листе

Ц. 1933 г.

АДТ № 245

ЦИТ СТАТЬАН:

1. ШАГАЛМЫ ВАР БИШТБИМБИ
2. ПАША БИШТИМ ВАР
3. ИЗВЭСКА ЛЫГЫМЫМ ПУМЫ

Ивл. № 2199

НАРКОМТЪАЖПРОМЫН ИЗДАТЬЭЛЬСТВЫ

Москва

1932

Редактор Эпин. Техредактор М. З. Ландесман. Изд-во НКТП № 405.
ТП. 50-1-3 Сдано в набор 27/VII 1932 г. подписана к печати. 14/I-1933 г.
Бумага 82×111, печ. лист. 2. Количество знаков в листе 28.000. Уполн. Глав-
лита № В-26852 Заказ № 1039 Тираж 2.000 Оригинал издан госстройиздатом
в марте 1932 г. Москва.

17-я тип. треста „ПОЛИГРАФКНИГА“ Москва, Шлюзовая наб., 10.

АНЗЫЛ ШАМАК.

Ти кнъигә ЦИТ статьян чыкотурлым лымәш ләкшәшлык кнъигә сәрин вәсәш ләкшәш кнъигәжәш ыләш.

Пытәришәш ләкшәш тәхән лымән кнъигәшток кым статьян чыкотурлымашым сирән анчыктымы: „рушла“, „амәриканцывләлә“ да „цитовцывләлә“.

Ти кнъигәштәш — Ылыш стройаш йәмдәлым гишән, пәшә йштәш вәр йәмдәлым гишән дә ЦИТ статьян чыкотурлым годым извәскә лыгымым пуән мимәш гишән сирәймәш. 3-шы кнъигәштәшжәш чыкотурлым пәшәштәш йөндон цилә пәшәвләм йштәш манын йәмдәлым гишән сирәймәш лиәш.

Кәрәк кыды кнъигәштәшжәт хытырымаш кашартән мимәш.

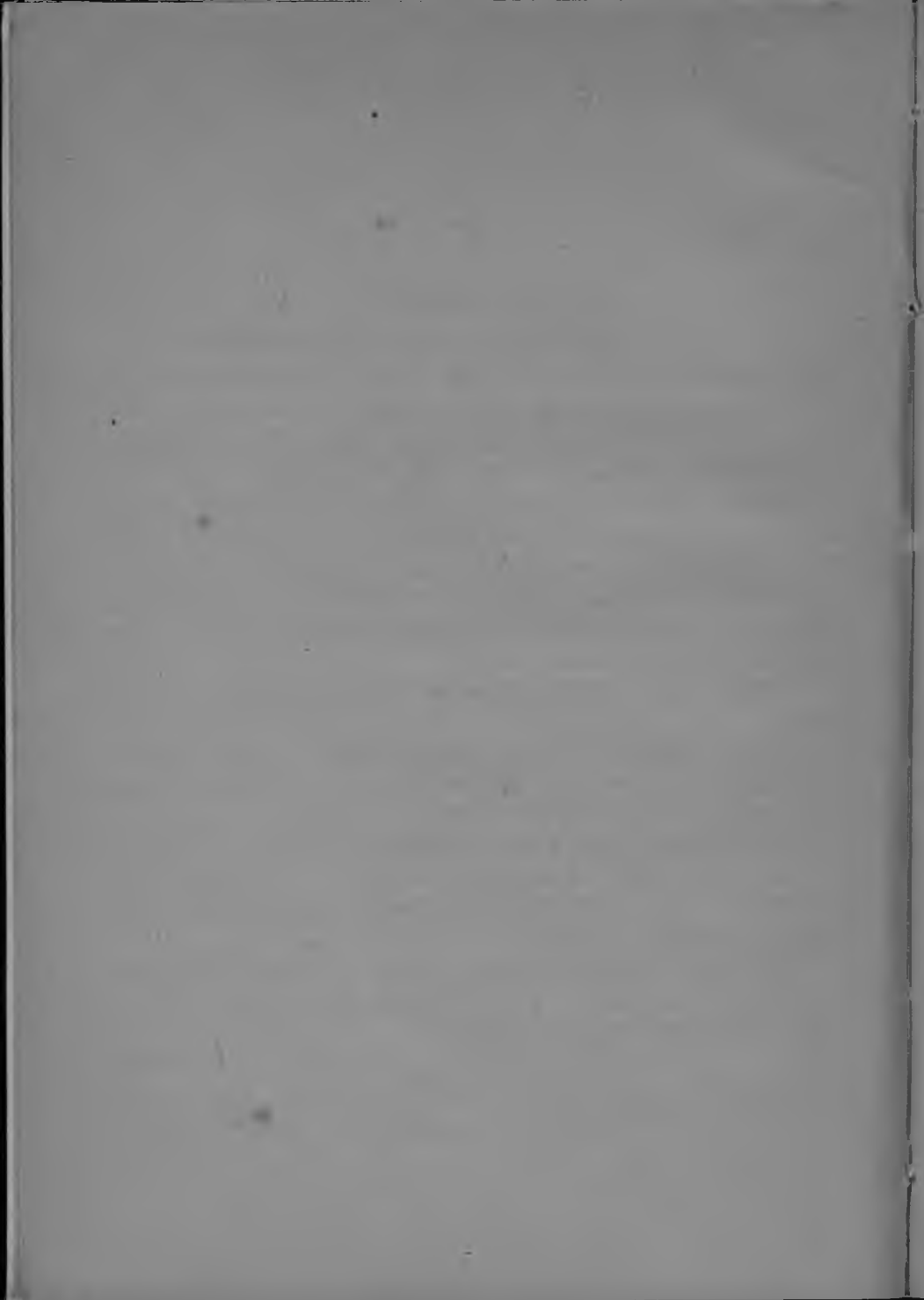
Тынгә гыньәт ти кнъигәвләм циләгә тәнгә лыдаш кәлнәжәш: пытәри 1-иш кнъигәм лыдаш кәләш, вара вәсәшжәш (2-ым), пачәш кымшым (3-ым).

Мәләннәжәш тәвә тидәш кәлнәжәш: лытшывлә

„Центральный институт труда“, — ЦИТ манмы институт чыкотур пәшәштәш шанән лыктым пәлыштәш ылнәжәш манын сирәннә.

Ты гишән сирәш кнъигә сәрижәш циләок пәшә халыклан, утларакшы — ровочыйлан дә строшым пәшәштәш тәхнәшкәвлән сирәймәш.

Автыр.

ПАША ГИШАН ПОГЫНЫМАШ.

Погынымашнам пачына, — маньы Сэргэйэв т.

Паша гишан кангашымаштынә ма тошты дон у
статьян чыкотурлым гишан попыдә ана кэрт. Шама-
кым Матвэйэв тэнгән пуэнә.

Тэнгвлә, — манын тынгальы Альэксандыр Иванович
Матвэйэв.

Мынь таманьар кэчым стройымашты эртәрышым
дә чыкотуршыквлән пашаштым пәләш манын анчы-
шым.

„Рушла“ ыштымым анчышым — лыгән йәмдәлым
извэскәм тәганә гыц кольмыдон нәлбитәт, стәнъяш
кышкәт, вара пун изи йагылтыштон төрләлтәт, паш-
тәкшы пун кого йагылтыштон йагылтән сәрнәт.

Амэриканцы ылым вәрышты нбын пашаштым
анчышым. „Амэриканцывлә“ вишкыды извэскәэтым
вурсын йагылтыштон стәнъя мыч шырэн сәрнәт, төр-
ләшыжы пун йагылтыштон төрлән миәт, вара вурсын
йагылтыштонок йагылтат. ЦИТ манмы статьян ышты-
мимәт ужым. Цитовцывлә льэвастыртэок чыкотурлат:
йәмдәлым извэскәм каркадон кышкәт, пун йагылтыш-
тон төрлән сәрнәт, вара вурсын кого йагылтыштон
йагылтән миәт. Каждый цитовэц ышкә пашажым ыш-
тә: икты кышкә, вэсы төрлән сәрнә, кымшы йагылтән
миә, молымат тынгэок ыштәт.

— Паша ыштым вәрышты кун махань поратка
вара?

— „Рушвлән“ дә „амэриканцывлән“ иканьракок: вәрйштй кымдан кйвэрлймы, тйвйл укэ, льявйрә ййрвәш ылэш.

— Цитовцывлән — итйрә, кымдык шәрэн шйндым кйвэр вәрэш — лүктәлмй стөлвлә дә арава йлан пөкәнвлә.

— Кыды чыкотуржы йажо — худа ылэш тә махань пәшәжй утларак ашна?

— Простан, „рушла“ чыкотурлымы тэхэньй: стәнъя вйлвәл төр ылэш, йаклака агыл, каштыра, ыдыралтышан.

„Амэриканцывлән“, пун йагылтыш паштәкйштй стәнъя вйлвәл тйхэньок, варажы, вурсы йагылтыштон йагылтымыкышты — когон йаклака лиэш.

— Цитовцывлән йагылтым вәрвлә (стәнъя, потолык) ййлгйжйт вэлэ, польируйым ганьы ылыт, амэ„риканцывлә“ статьян йштйм гйцәт йаклака.

— Кыцэ пәшәжй ашна?

Тэвэ кыцэ:

Мйнь годемэм „рушвлә“ кәчймыч 1 эдем вйлвәлйм 8 квадрат мэтйрйм ситәрәт ылыы „амэриканцывлә“ 14 квадрат мэтйрйм, Цитовцывлә 26 квадрат мэтйрйм шоктат ылыы.

Строймашты мәнмән шукужок „рушла“ статьян йштәт, чыкотурлат, „амэриканцывләлә“ пиш чйды, ЦИТ статьянжы иктәманьар корпусышты вэлэ.

Админьистраци тәнгэ жәплән лыктын: ЦИТ статьян йштән квадрат мэтйр ййдэ „рушла“ йштйм гйц 50 коп. шулдэш шагалэш, экономи лиэш.

Лачок: Цит статьян йштймйжй йажорак лиэш, пәшәжәт ашна дә шулдэшрәк шагалэш. Чыкотурлым пәшәм циләок цит статьян йштәш кәлэш, тидым маньар ййлэ йштән шоктәнә, тйнарй ровочыйвләлән йлым вәрйм йажоэмдәнә, тйнарй мә ййләрәк вәс пәтыльәткйм тйнәлйнә дә тйдымәт ййләрәк пйтәрәнә. Бндэ цилә попышым — маньы Матвэйв тәнг.

Матвэйэвкыц шуку йадыштэвй. Тышак тидй цилэ кэлэсэн миш.

Тылдйн паштэк вара чыкотуршыквлэ попэвй.

Куштылгы паша йаратышывлэят ыльэвй. Нёнй тэнэ маныт. Цит статьян ёшташ йасырак та хударак, „рушлаок“ йажо маныт. Тынэ попэвй гёнйят, шукужок ЦИТ статьян чыкотурлым вэкй лиэвй.

Администраци гыц колтымы маньы: чыкотурлым пашам цилэ ЦИТ статьян колташ лиэш, маньы.

Погынымаш пйтйм анцыц ЦИТ кыц колтым эдем, Зыков т. попыш: Лачок, чыкотурлым пашам цилэ ЦИТ статьян колташ кэлэш, пашажым йылэрак та тёррак тынгалаш ик мыштышы чыкотуршыкым, аль бригадырым (ЦИТ статьян ак мыштэп кынйят) айыраш кэлэш, иктым администраци гыц та эчэ иктым ЦИТ кыц. Ти комиссилан (Матвэйэвймат тышакок айырен) ЦИТ статьян пашам ёшташ йамдылэш пуаш кэлэш. Палымла, комисижи да циланок у статьян паша ёштымым палэн шокташ кэлэш. Цилэ кэрэвлэ — тэрвэтылмй кывэржи, арава йалан покэнвлэжи молы ёштэн пйтэрымкы, пашам тынгал кэрдйна маньы Зыков т. попымыжым цилэ йарыктэвй, тынэок ёшташ лиэвй.

ВЭС ТЫНҒАЛТЫШ.

„РУШ“ ЧЫКОТУРВЛАН ПАШӘ БИШТЫМ ВӘРБИШТЫ

Вэс кэчѣ комисси № 9 корпус торан погыныш; тышты „рушла“ пашәм бѣштат. Корпусыш пырымашты ханавлә кият, равы мычашвлә дә пильым ханга лаштыквлә, трәнзәвлә икарашат, паснаат кият, пуста пэцкәвлә, тарвашвлә, шүкшѣ мэшәк мѣньэр лаштыквлә дә эчэ шуку кыныж молы киә. Корпус көргѣшты коридор сэдѣрәжѣ акат кай — кыныж киә, лоштыжы ханавлә, кѣрпѣцвлә дә трәнзә пидѣшвлә, паснаат кайыкалат.

Финкэль тән! — маньы админьстраци гѣц колтым эдәмлән Зыков, — тишты субботныйкым бѣштәш йарал ылнәжѣ: шуку йажо матъериалым пәрэгәш линәжѣ, — манэш. Тэхәнъ плахайын кычылтым анчашат йажо агыл: кышак шон матъериалым кѣшкәнә, йужвәрәжѣ кәрәлэшәт укә. Стройкым шулдәштәрѣм вәрәш тишты шөргәштәрәт вәлә. Пашәжѣ мѣнгәшлә вәлә кәә, ак ашны...

Попымәт лачок, Зыков тән, мәнэш Финкэль, — стройшывлә эчэ тошты статьяштым мондән ак кәртәп — бѣшкә йѣрвәшѣшты матъериалжымат, кыныжшымат — цилә кѣшкәт. Тидым пѣтәрәш цилән иквәрәш кѣрәдәлтә акли. Админьстраци гѣц шүдәнок эртәрәш акли.

Зыков молы тәнвләдон иквәрәш ик кѣдәж амаса докы миэвѣ; тышты (кѣдәжѣшты нѣл эдәм) чыко-туршыквлә пашәләт ылын:

Кыдэжыштэй кымдык кывэр бштэн шындымбей — шуку йиш хага оптэн шындымбей; кыжгыжы, выцкыжшы, хага тупшы мслы, цилә улы.

Кывэрлә оптэн шындымбей хага вылныжы извэскә тәганәжы, льэвастыр мшәкшэй (хәдыржы) дә шуку

7-шы рис. ЦИТ-влән пәшә бштэймбей вәр. Тәвә ик кышкышэй цитовэц лыгымым кышкә, вэсыжы төрлән мий.

кыныж кийт. Ик ровочый извэскәжым кышкән сәрнә, вэсыжы аран-аран вацшы извэскәм шырән сәрнә, кымшыжы тәганә гыц извэскәм опта, нылымшы тынүжвэц тәганә лишнэй вәрйым лыгән шалга.

— Тиды пәлымән — „рушын-пәшә бштэйм вәр — манэш Зыков, — тиштэй льавыра ситә; пилә хәдыржок кывэр вылны вэлә агыл, лывалныжәт кий. Анчалда

доко тӕнвлӕ: сӕдӕрӕштӕ мӕшӕк кий, ӕ цӕмӕнттон, тӕ лъэвастырдон ылӕш, ӕчӕ пуста пӕцкӕ, йӕшӕк, вӕдӕрӕ, кольмы, изи йагылтыш, пыдыргыш кӕрпӕц, кыныж дӕ тӕвӕ ӕчӕ стӕнӕ сага охыр йамдар шӕнцӕлтӕ. Лач иктӕ вӕлӕ тиштӕ укӕ тидӕ—поратка, тӕвӕл укӕ. Тӕхӕн пӕшӕ вӕр—увиткӕм вӕлӕ ӕштӕ: шуку матӕриалжы такӕш йамӕц; ӕлӕкшӕ гӕц, кыныж гӕц сӕдӕрӕжӕт шӕуӕш, пӕрӕйӕ, стӕнӕжӕт локтылалтӕш.

Пӕшӕ ӕштӕш ти кӕвӕрвлӕ йӕжо агылӕп: урын кӕмӕштӕм вӕлӕ вычы. Матӕриал пырташат йӕжо агылӕп—пырашыжат акли. Пӕшӕ пӕтӕмӕк, ти кӕвӕрвлӕм камакаш тӕ окнӕ ваш кӕшкӕмлӕ. **Ик квадрат** мӕтӕрӕш (чыкотурӕш) кымдык вӕкшмӕ кӕвӕр 12—18 копӕкӕн вазӕш.

„Амӕриканцывлӕнӕт“ тӕхӕнбок йӕнсӕр ылӕш.

Йажон тӕн, Зыков тӕн, мӕнмӕн поратканам тӕшлӕн сӕрнӕнӕт,—маньы комиссин члӕнжӕ, чыкотуршык Сильин.—Шӕклӕнӕн колтышым вӕк.

Пӕлӕт, мӕн тошты чыкотуршык ылам гӕнӕт тидӕм ньигынамат цаклыдӕлӕм. Тошты подрашыквлӕт тоны пӕшӕм ӕштӕнӕмӕт, вӕкӕт, тӕнгӕ тымӕн шӕнзӕнӕм. Кӕзӕт тӕвӕ пӕтӕри тӕхӕн йӕнсӕрым ужшы гань ылам, ӕнӕ кыцӕ йӕ вӕс сӕмӕнжӕ ӕштӕмӕлӕ?

Вӕс стӕтӕнжы тӕдӕм ӕштӕнӕ,—тӕдӕлӕн вӕт мӕнмӕм айырӕнӕт, пыт кычалынат ӕштӕнӕ, манӕш Финкӕль.

Матвӕйӕв йукумат ӕш лык: ЦИТ сӕмӕнжӕ ӕштӕн кыцӕ куштылгын виктӕрӕмлӕ,—тидӕ ужӕш. Ӕлдок, тӕнвлӕ, кудымшы номыран корпусышкына кӕнӕ,—маньы Зыков.—Цитовцывлӕнӕ кыцӕ чыкотурлат, тӕдӕм анчалына,—маньы.

БІЛЫШЫМ БЫШТАШ ЙАМДЫЛЫМЫ.

6-шы корпусыш пырымашты итыра. Корпус көргышты коридор мычкы у сэдйрам вакшмы. Цилә амаса дә окнья ражышкы арлувлә пыртән шындыммы, амасажат сакымы дә окнья аратаат шындыммы. Потолык ханавләмәт пыдаләнйт. Цилә вәрә — кышты пун вылвәл кайэш, лоцәнәдон пыдалән сәрнымы, кыдәж ло ханга вәрәш американски рэйкым колтымы. Коридорышты дә цилә кыдәжышты пиш ирә.

— Мәнмән правилына тэхэньи, — манэш Зыков, — тын пашә быштән пйтәрймәшкы — кырпыц-кычылтмаш, плотныклымы, водопроводым колтымәшкы дә молым быштән шоктымәшкы, чыкотурлаш ана тынәл. Йәвлә вәс статьян быштәт: пйтәри пөртым чыкотурлат; вара водспровод быштышывлә, эльэктромонтюрвлә толыт. Кэрәк күжәт ышкә пшәжым быштә, стәнәэш ыражвләм чүчән кода. Паштәкышты эчә чыкотуршыквләм үжын төрлөдә акли. Тәнгә төрлымәш-ыжы йужнам цилә пшәжы гыцәт шәргәш шагаләш. Чыкотур пашә — кашартән олмыктым пашә ыләш. Тыдындон стройымашты чыкотурлымы йактә тәвәти пшәвләм быштән колташ кәләш: кыдәж ло стәнәвләм, сэдйрам быштән пйтәрәш кәләш, трува колтым ыражвләм моло пйтәрәш кәләш, тынәм вәлә чыкотурым локтылмыла агыл. Чыкотуршык паштәк чийлтышы дә эльэктромонтюр вәлә быштышәшлык ылыт.

— Тиды йә цила йара, — манэш Матьәйәв, — тынгә гыньәт тама ыньәнәш пыток аклирәк — машанәм:

тэнгэ ЫштáшЫжЫ тáláндá цилá вэрэок пуат вáл? Шáмак толшы йá тэвэ сэдЫрáм нáлшáш: кэрэк кынамат тидЫм пачэш вáкшЫт, тЫтэ чыкотурым годым локтылмыла лиэш. Ындэ тэвэ амаса дон окньа арлум нáлшáш: нинЫмáт андакок шЫндэн йáмдЫлáш лиэшáт, йужнам лэсЫжЫ укэ лин колта, кандаш моло аклилин колта. ТЫнáм, тá стáтьáндажЫ гЫнь йáмдЫ лимэшкЫ вычэн шЫнцЫдэ акли.

Áньáт, лачокок андак ЫштЫдэок лиэш?

Зыковшы манэш:

Тáнгвлá, тá вэт пáлэдá мá лэвастырдеок чыкотурлэнá вэт, извэскá дон ошма йарышым Ыштэнá, тидЫ кошкашыжат йЫлэ ак кошкы. Тэхэнь чыкотурым йáжонок цаткыдэмдáш кЫнь тидЫм пУлá вэрэмá тЫкáлáшáт аккэл; молоттон шуткаш акйáры, хангам кЫшкáш акйáры, ыражвлáм чУчáш акйáры.

ТЫлэц пасна эчэ сэдЫрáжЫ мáлáннá извэскá вЫтшЫм изи аравадон шывшэдáш кэрáл ылэш, кузэн шагалмы вэрвлáнáм кандышташ кэлэш тá эчэ пáшá ЫштЫм вэрЫштЫ цилá тЫвЫлжЫмок шокташна сэдЫрá кэрáл ылэш: вáкшмЫ сэдЫрá улы гЫнь, кЫдэжвлáм кушгылгын дá йЫлэ олмыкташ лиэш. Лэлы извэскá вЫт йáшЫквлáм шывшэдЫлЫнá гЫньáт, сэдЫрá нЫмат ак ли. Тэнгэ мá Ындэ шуку ЫлЫшЫм Ыштэнá. Цилá вэрэ сэдЫрáм анцыц вáкшЫннá, цилá вэрэок сэдЫрá нЫмат локтылалтэ.

— Тырлай доко, — манэш МатвэЙэв, — сэдЫрáжЫ паркэтын, áль иктамадон опталмы гЫнь, биолЫтын гЫнь моло, тЫнáм вара кыцэ Ыштэт?

— НЫмат ак ли: паркэт áль биолЫт вáкшмэшкЫ пЫтáри шим сэдЫрáм (лЫвáл сэдЫрáм) вáкшЫт.

Тэвэ тидЫжЫм пЫтáри вáкшáт, вара, чыкотурлэн пЫтáрЫмЫкЫ вЫлáнжЫ ирэ, йáжэ сэдЫрáм вáкшáт.

Ындэ вэрэмá дон оксам пэрэгЫмЫ гишán кэлэсэм. Цилá пáшáмок ат пЫтáрЫ гЫнь, вара шукуым вэспачаш ЫштЫмЫлá.

Йори йә тэнгә Ышгән анчәнә: вычаш вэрэмә укә; сэдйрәлык ханга укә; пөрт йрйктым пар колтым трува укә, водопровот труваат укә. Мам Ыштымлә? чыкотурлән шьндәнә. Вара ма лиэш? Цитовцывлә статьян чыкотурлашок акли, тошты статьян Ыштыдә акли: льэвастыр оптән дә ййрвәш ханга вәкшын, чыкотурлык вйтшым китмыч намалыштын Ыштыдә акли.

Ровочыйвлән пәшәштй тьнәрок ак ашны дә эчә вэспачаш Ыштымәшвлә лит. Шуку такәш матьериал пйтә, тьләц паснажок — нымат вэрэмәм пэрэгәш акли лиэш. Тьдьндон пәшәм тэнгә планлаш кәлэш: пасна пәшәвлә цилән икьжәк-иктй паштәк лин миштй, матьериалжы дә ровочыйвләжы андак йәмдблымь лиштй, тьнәм Ыштымьжәт йажорак лиэш тә цилә стройкыжымат ййләрәк пйтәрәш лиэш. Тэнгә Ыштәшйжы вара пуат мälәннә?

Кәләсыдә акли: тэнгә Ыштәш ирйкым пумы вэрцмә пүлә кйрәдәлнә.

Шукәрды агыл Союзстрой ЦИТ статьян Ыштәш манын чыкотур пәшә гишән цилә нормывләм ик кньигәэш пәцәтлән лыктын¹).

Ти кньигәштй („Свод“ манмы кн). вэсы дә кымшы страныцәштй (§7) тәвә тэнгә тьшлән кәләсымь:

„Чыкотур пәшә тьнгәлмәшкы когорак пәшәвләм цилә пйтәрымьлә: сэдйрәм вәкшымьлә, арлувләм пьртән шьндымьлә, ыражвләм чүчымьлә труваләм колтымыла, молы приборвләмәт (хәдйрвләм) кәрәл вәрәш пижыктән, шьндән мимьлә; тэнгә Ыштймыкы дә чыкотурлымыкы чийәлтйшй дон эльэктромантьор вәлә Ышкә пәшәштйм Ыштйштй.

— Ындә пәшә цилә раскыдын кайәш,— маньы Финкәль,— Зыков тәг мам Ыштәдә, анчыкташ нәнгә,— маньы.

Зыков коридор мыч кәшәт, кйдәжйш пырыш.

Паштәкшй тьшкок комиссин чльәнвләжы пьрәвй.

¹) Лбмжй „Производство штукатурных работ при помощи ковша и специальных полутерков по методу ЦИТ ИННОРС“, 1931 г.

ИЗВЭСКА ЛЫГЫМЫМ ПУМЫ.

Окня ражыш кого йәшәкәйм пыртән шәндәт, ик вуйжым пөрт көргәшкәлә лапыракын шәндәт. Пөрт көргә монгырышкыла йәшәкәк вуйыштыжы кычәмән заслон бәштәймә. Ти заслон дурә, йәшәкәк ләвәлнәи йәшәкәән изи арава шәнцә. Изиш өрдәштәрәк сәдә-рәштәи вәс йәшәкәк, тәшкәи лыгымым лоток мычкы йоктарат. Ти йәшәкәкәйм изи араваш, үл йатажәшәжәи шәндәт.

— Тәвә, анцылнына „бункәр“ манмы оптал нәлмәи йәшәкәк — манәш Зыков.

— Ти йәшәкәкәш, бункәрәш, лыгымы тәнгә оптал-тәш: Улбәц лүктәлмәи крандон кого кармакәш лыгымым кузыклат. Бункәр йәктә шәшәт, кармакә гыц йәстәрәт (лыгымым). Пөрткөргәштыжәи изи аравадон йәшәкәк-вләм (йужнам коктым) шывштән миәт; бункәрәшн заслонжым пачытат, извәскә лыгымы йәшәкәкәш йә-гән вала. Ти лыгымым араваш чыкотурлым вәрәш шывштән кәәт.

— Икәнәшток тә маньар йатажышты вара пәшә — лән кәрдәдә? — манын Сильин йады.

— Коктышты, йужнам кымшышты, кәрәл лиәш кынь цилә кут йатажыштат пәшәләш лиәш — манәш Зыков.

Кыцә вара пумы годем тусарәдә? Кынам қыды йатажыш пуаш кәләш, — кыцә тәрәштәрәдә?

— Шукы сәмбәнь бәштәнә:

Иужнам ик лүктәлмәи хә-
дйрдон махань гыньәт ик
йатажыш вәлә пуәнә, йужнам
сигналдон пуәнә, лыгымым
лүктәш мэханьик токы эль-
эктричәски звонокым колтәнә:
тәштәй йатажвлән номырышты
анчыктыш хәдйрәйм шәндәнә.

Кымшы йатаж гыңц звоно-
кым пуат кынь, тәи хәдйрәй-
шты кымытан цифыр ләктәш,
нәйләймшәи гыңц — нәйләйтән ләк-
тәш. Вәс статьянат лиәш:
симсәи лампы чүктәлтәш —
вәс йатажыш пуаш кәләш,
ыжаргы гынь — кымшышкы,
йакшаргы гынь — нәйләймшәи-
шкәи.

— Йәшәик турәжәи карка-
жы кыцә вара сәрнәлтәш? —
манәш Матвәйәв.

[1] — Бункәр дон лүктәш
йори йәштәймәи „карак йал“
лошты йонгы улы, — манәш
Зыков, окня дурә пылдыран
лыгымым нәлмәи кывәр востол
улы. Каркажым крандон лүк-
тәт кынь, тәнгә йәштәт: карка
кәрәл йатаж дурә шәәшәт,
кывәр востолышты ылшы ро-
вочый карка өрдәйштыш кә-
рәймәи шывшыләшәт, карка
тәйрәйнәлтәш, лыгымы бун-
кәрәйш йогән вала. Ти пәшә-
мок шахтышты йәштәймәлә йәштәт кынь, йәстәрәш
вәс статьянат, куштылгыракынат лиәш.

2-шы рис. Лүктәш машина
(подйөмный кыран.) кәрәл
йатажышкы каркам лүктә.
Бункәрәи тугәи вәйләл кай-
мыжы.

Тылэц пасна эчэ йори йштѣмѣ, извэскѣ лыгымым опталшы башныдонат лүктѣш лиэш; тѣдѣм анцыцок бэтон опталаш йѣмдѣлѣт кѣнь вэлэ тѣнгэ йштѣш лиэш.

— Зыков тѣнг, — манэш эчэ Сильин, — шайаэт цыцок кайэш — извэскѣ лыгымым тѣ вэс викок йѣмдѣлэн шѣндэдѣат, пуэдѣ. Вара тѣдѣм ныгынамат вэспачаш ада лыгалты гыцэ?

— Лачок тѣнгэ, извэскѣ лыгымым викок йѣмдѣм пумыла. Тѣнгэ гѣньѣт, кѣш кузыктымашэш, бункэрѣш оптымашэш тѣ чыкотурлым вѣрѣш шомэшкѣжѣй изиш вашталтэш:

Ошмажы моло пындашкы шѣнцэш, вала; пындаштыжы ныгыдырак лиэш, вѣлнѣжѣй вишкѣдэмэш.

Тѣнгэ лимѣш кѣц лыгымым пѣрнѣймайышы ровочѣй тидѣм ыдыралмы кольмы востолдон пыдыратэн миѣ. Тѣнгэок изирѣк кольмы востолдон палшыш ровочѣйвлѣат изи араван йѣшѣкѣштѣй ылмыжы годем пыдыратат.

— Кынам вѣлэц шѣвѣш вишкѣдѣй лыгымыжат кэрѣл лиэш, лѣвѣлэн опташ ныгыдыжат кэлэш, — кыцэ вара тѣ йѣнѣм мода? — манѣы Финкѣль.

— Мѣ кэрѣк кынамат сагаш кок кѣдѣжэш кок бункэрѣм шѣндѣнѣ, кэлэшок кѣнь эчэ ик бункэржѣмок пѣлэ-вэлэ йштѣнѣ.

Сильин бункэр лѣвѣлнѣш изи арава докы мишѣт, йады:

— Икѣнѣштѣй ти аравадон лыгымым манѣарым шывшташ лиэш тѣ манѣар эдем тѣшѣк кэлэш? — манѣы.

— Сожок араваэш (кѣшѣнжѣй, ѣль ѣлѣнжѣй) ик йѣшѣкѣм шѣндѣт, тѣшкѣй $0,12_{0/0} - 0,15$ кубик мѣтѣр пыра, нѣлѣцшѣдон 200 — 250 килограмм лиэш. Йажон вѣкшмѣ сѣдѣрѣдон ик равочѣй ик йѣшѣкѣн аравам куштылгын шывшэш. Ик вѣкѣлѣ тѣр корныдон

икәнәштон кок йәшбикым шывшын кәәш лиәш (иктбй-жбй лбвәлән, вәсбйжбй вблән шбндәлтәш). Сәрнәлмәштбй дә кбдәжбйш пыртым годым вәс әдәм, палшышы кәләш; тидбй нымат укә: тбнгә гбньәт кок йәшбикым икәнәштбй вәрбйш шагалташ лиәш — йбләрәк тә араваат чбдбрәк кәләш.

— Тәнгә бштбймбй мань-арак йәл гбц шулдәшрәк шагаләш тә куштылгырак ыләш вәл? — манәш Сильин.

— Йәлжбй извәскә лыгымым китмыч намалыт: носилкәдон йәшбикәш, куль-әш; вачкәш намалыт. Пәшәштбй пиш ольән, ләлбйн кәә, тбнгәжәт эчә коктын ылыт кбньәт 40—60 кг вәлә икәнәштбй кандән кәрдбйт.

Аравадон ик ровочыйок иктә кым пачаш йбләрәк тә нйл — кут пачаш кок әдәм гбц шукыракым (25 Окг) шывштән миә. Ти статьян пәшәжәт шуку куштылгы. Тидбй бдбрәмәшләнәт, әль шава кәпән пүэргбләнәт пуаш лиәш.

— Ёл йәшбикышкыжбй кыцә вара лыгымжым оп-тәдә?

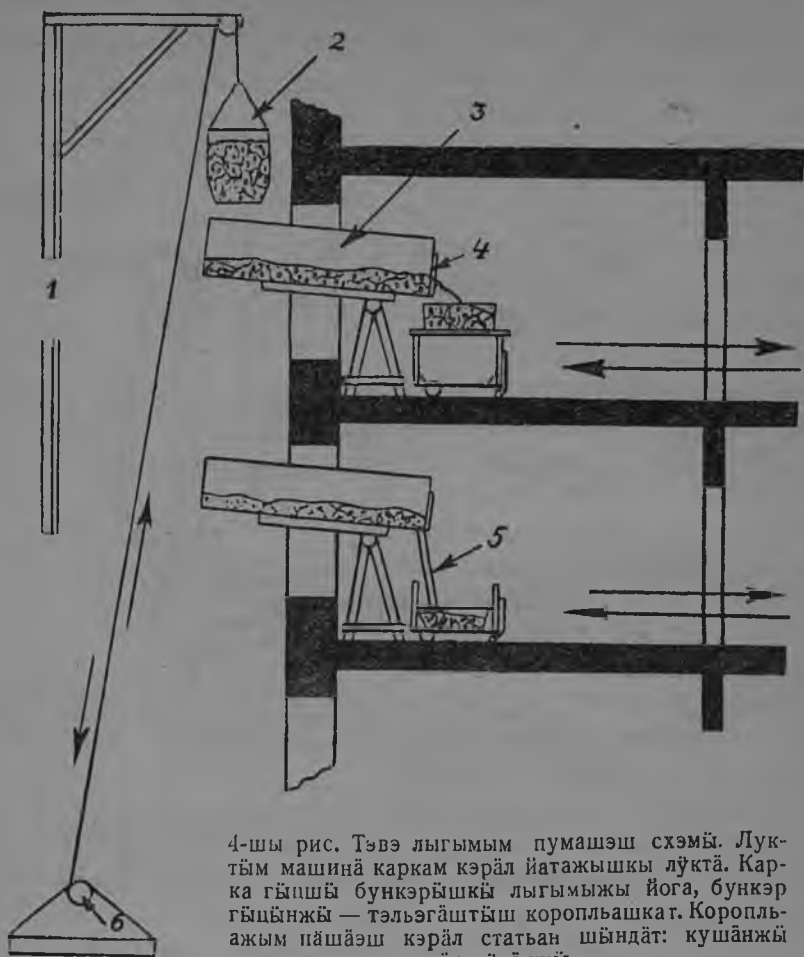
— Валым шбндәнәәт, вал мыч йоктарәнә, — манәш Зыков.

— Арава гбцшбй йәшбикшбйм валтымла, әль агыл?

— Укә, валташ акәл ныгынаMAT. Әлдоk, тәнгвлә, пәшә бштбймәштбй арававләжбймәт, шалгым вәрнәжбй-мәт анчал ына.

3-шы рнс. Бункәрбйн заслонжы (йуш-ка) пачылтәш, лыгымы бшкә дурә-шбйжок кор пльшкы йога.

4-шы рис. Тəвə лыгымым пумашəш схəмй. Лук-
тйм машинə каркам кэрəl йатажышкы лүктə. Кар-
ка гышшй бункэрйшкй лыгымыжы йога, бункэр
гышйнжй — тельэгаштйш коропляшкат. Коропль-
ажым пашəш кэрəl статын шйндэт: кушанжй
аль уланжй.

5-шй рис. Бункэрйштй лыгымым
йаркалылаш, шйкэдйлəш кэрəl
хадыр.

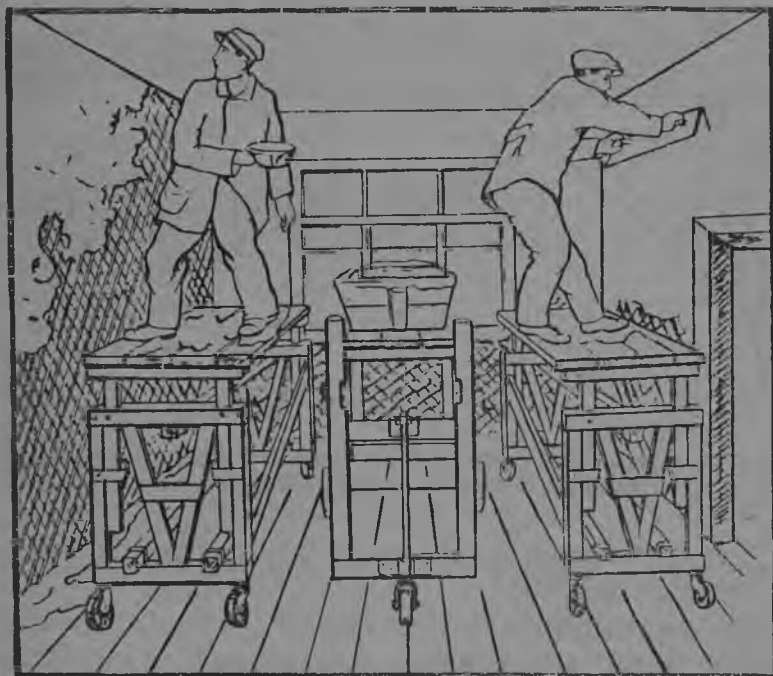

6-шй рис. Тəвə коропля шйнзə.
Тйрйштйжй кольмы дон карка
кəчэт,

ВЫЗЫМЫШЫ ТЫНГАЛТЫШ.

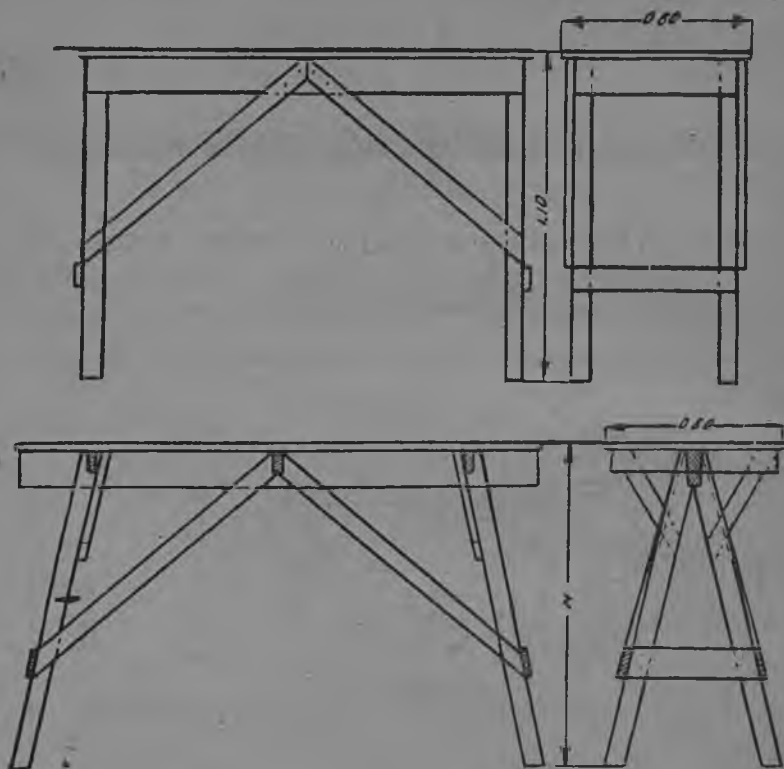
ЦИТОВЦЫВЛАН ПАША ВАРЫШТЫ МАХАНЬ ЫЛЭШ.

Комиссин чльэнвлә пырым кыдәжышты кок тәр-
вәтылмь шалгым вәрвлә шынцәт, нынын лошты
извәскә лыгымы араваан йәшыкышты шынцә. Ик шал-

1-шй рис. Рушла ёштймь пашә вәр. Ма шон товыра пилә вәрә кйә.
Иктй тәвә йәшык анзылны, кынам вәсй вәрйм пуа вычән шалга...
Тәхәнъ „рушла“ пашә ёштймь вәр йашток увиткәм вәл ёштә.

гым вәрүштүжы кышкышы шалга да лыгымым кышкән шалга. Вэсышты төрлүшы тыдым төрлән кәә. Кыдэжышты — итыра.

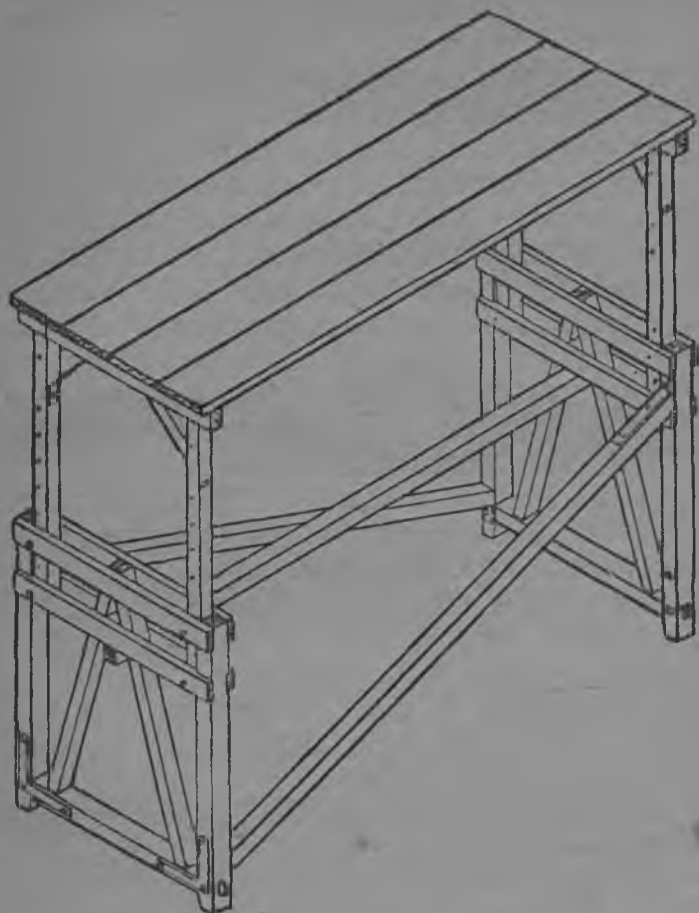
8 дон 9-шы рис. Ти чэртэожвлэ вйлеэ кажный плотныкок стройкышты саваным да шагалмы стбвлэм бштэн кэрдэш.

„Рушын“ чыкотурвлән пәшә вәрүштым мә ужына, — манэш Зыков.

„Американцывләнәт“ тыхэньок, — тидым пәләнә. Мәнмән пәшә вәрнә молы ровочыйвлән гыц когон айырла.

Кытыкын кэлэсэн гынь, мәнмән пәшә вәрүшты-нә ирэ, уты ньимат укэ, тывыл.

Кэрэк махань паша вэрыштат пйтариок ма кэлэш?
Пйтариок ирэ лижы.
Нымат уты ынжы ли, кызыт пашаэш кэралжы

10-шы рис. Ти ЦИТ-влан стол вёлвэлжым. Лукташат валташат лиэш.

вэлэ лижы Цилә кит лывалны лижы дә ик статьян тывылэйымы лижы, вэран-вэрышты лижы: ма шырэрэ-рэкын кэлэш — лишанрак пишты, шоэрэ-рэкын кэралжым ымбаланрак пишты, вургымла кидэш кэралым вургы-

гымла вэлән, шалахай кидэш кэрәлём шалахай вэлән пиштй.

Ужыда вэт — правилвлә пиш проставлә, йштәш куштылгывлә. Цитовцывлән шалгым вәрйштй пиш простан йштймй ылэш.

Кычылташат пиш йөнән ылэш — тидём ровочыйын кәпшй (күкшйцшй) сәмбнь лүктәләш — валталаш лиэш, эчә кйдәж сәмбнәт 1 гйц 1,3 мэтйр нәрйш лүктәш лиэш. Ти шагалмы вәрвләм вәргйц вәрйш тәрвәтйләш лиэш — нинй арава йалан ылыт.

Нинём пыжаш лиэш, тйнгә гйннәт пиш цаткыды дә цаткыдын шйнцйшй ылыт. Нинёмәт тә извәскә лыгымым шывшгым аравамаат завогышты йштйктәш кәләш. Стройымашты нинём постараш лиэш.

— Йажо хәдыр ылнәжй, манәш Сильин, — тйнгә дә моашыжы пиш йасы ач, нйгыштат укә сәй.

— Мә тидём анцыцок цаклышна, манәш Зыков.

Тидйвләм ситәлыкымок йәмдылымәшкй шагалмы стөлвлә, арава йалан агыләп кйннәт кычылташ лиэш. Тәхәннвләм цилә вәрәок йштәш лиэш.

Тйдәт укә гйнн, проста козламаат шагалташ лиэш, кйдәж күкшйц анчән 1 гйц 1,3 мэтйр йәктә күкшйцшй лиэш.

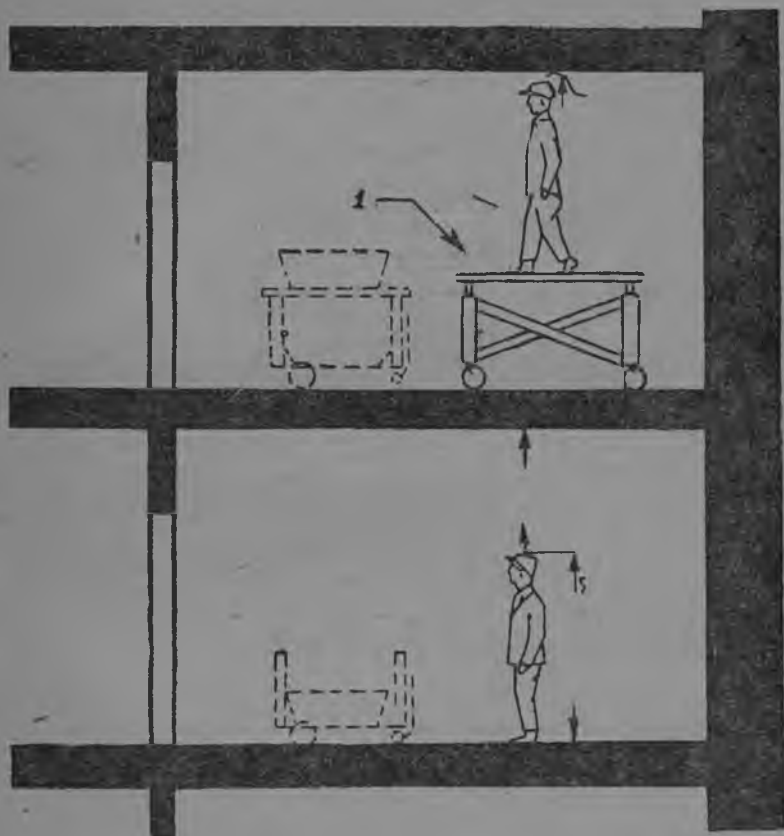
Пәлымән, козла тйхәннок цаткыды агыл, күкшйцшйм вәшатлтылаш акли, цаткыдынок ак шалгәп.

Тйнгә гйннәт тидйндонат пәшәм йштәш лиэш.

— Сожок ти шалгым вәрвлән дә изи арававлән арашты махань ылэш вара.

— Ылым йлйш стройымашты, иктә 3 мэтйр күкшйцән ылмашты, шалгым вәрвләм 1,0 гйц 1,3 мэтйр йәктә күкшйцшйм, 0,50 гйц 0,70 мэтйр йәктә кымдыкшым дә 1,80 мэтйр кытаным йштәт. Изи араважым (йәшйк шывшәдйлмйжйм) 0,65 — мэтйр кымдыканым, 1,30 мэтйр кытаным дә 1 — 1,30 мэтйр күкшйцәнйм йштәт. Тилошты мә кузән шагалмы стөлйм дә изи аравам у статья, у конструкидон

Ыштәш линнә, ниньн вьлвәл хагашты сәдырә гыц 1,60 мәтыр йактә лүктымь лиэш; тәхәнь шалгым вәрдон дә аравадон 3,50 мәтыр күкшыцән школы кыдәжыштәт чыкотурлаш лиэш.

11-шы рис. Ылбш күкшыншы 2,90 мәтыр; равочый 1,65 — 1,70 мәтыр күкшыц маншаш; 2 мәтыр вуйжы дон потолок ло; ти жәп шон шагалмы стөлвә 1,0 мәтыр күкшынн лишәшлык ылыт.

Шалгым вәр махань күкшыцән кәлэш, кыцә тә пәләдә?

Тиды нымат йасы агыл; ровочыйвлән икпоратка кәп күкшыцышты 1,65 — 1,70 мәтыр нәрә ылэш.

кит виктәлтән пәшә Ыштәш кәрәл вәржы вуйжы гыц
потолык йактә 0,20 мәтыр нәрй кәләш; тынгә гынь—
анчыктым чотнам 1,90 йактә кузыкташ кәләш. Бндә
тәвә кыцә лиәш: кыдәж кукшыц 2,90 мәтыр гынь

12-шы рис. ЦИТ-влән сәдырә гыц пәшә ыштымы вәр.

ти чот кыц мә ти 1,90 мәтырым лыктын шуәнә,
вара шалгым вәрын кукшыцшы кодәш.

Тиштә тәнгә лиәш: 2,90 мәт 1,90 мәт.— 1,0 мәт,
шалгым вәр кукшыц 1 мәтыр.

Кыцә вара тә стәнһән үлжым чыкотурләдә?

Ти йатмәшәш кәләсым вәрәш Зыков циләштым
күшкы, 3-шы йатажыш, шалгым вәртәок чыкотурлым
кыдәжыш нәнгәш.

Сэдбүрәштѣ изи арава шынцалтә, тѣдѣн ұл йа-
тажыштыжы извәскә лыгымыдон йәшѣк шынцалтә.
Арава лишнѣ кѣшкѣлтшѣ стәнъян ұл тѣр мычкы
лыгымыжым кѣшкѣлтәш. Вәс стәнъям тѣрлѣшѣ тѣр-
лән шалга. Тѣдѣн дурә йагылтышы остатка лаш-
тыкым йагылтән, тѣрлән шалга. Кѣдәжыштыжәт пиш
итѣрә.

— Стәнъян ұл вәлжѣм кыцә чыкотурлат, бѣндә
пәләнә, — манәш Сильин. — Зыков тәнг, — ыңылдарән
пуай ылнәжѣ: тә кыцә вара шалгым вәрвләм дә ара-
вавләжѣм шѣндән миәдә? Ик кѣдәжәш манъарым дә
махань вәрән-вәрәш шѣндән миәдә?

— Пәшә куштылгын кәжѣ манын сэдбүрә кым-
дык иктә 10-15% нәрѣм кѣвәрләнәк ситәрәш лиәш.
Шамак толшы: ти кѣдәжышты 20 кв. мэтѣр (5 мэт.
кытшы, 4 мэт. кытла кымдыкшы); Тиштәкән 2 шагал-
мы вәр дә 1 лыгымым кандышмы араваок ситә.
Кок кузән шагалмы вәржѣ 2,5 квадрат мэтѣр нәрѣм
йәшнәт, тидѣ сэдбүрән 12,5%-шѣ ыләш.

Кого кѣдәжәш 3-м дә 4 стѣлѣм шѣндәт, изи
кѣдәжәш иктѣм шѣндәт. Извәскә лыгымым опташ
тә шывшташ манъар арава кәләш, тәнгә жәпләт: 200
стѣләш 50 арава ситә, тѣнгә гѣнь нѣл пачаш чѣдѣ
кәләшѣш.

Кузән шагалмы вәрвләм стәнъя гѣц өрдѣжәшрәк
ѣштәт (0,50 м), лыгымым кандышмы араважым сагаок
шѣндәт. Тѣдѣгә, тидѣгә вара кәрәл ѣжәпәш тәрвә-
тәш лиәш.

— Ти кузән шагалмы вәрвләдәжѣ манъарым
вара оксалажы ѣштәт? экономижѣ лиәш вара? —
манын Финкәль йады.

— Завотышты шуку ѣштѣмәштѣ арава йалан
кузән шагалмы вәржѣ иктә 40-50 тәнгәш шагаләш,
стѣлжѣ — 20-25 тәнгәш шагаләш.

Нинѣм тѣвѣлән. йажон урдәт кѣнь (акәл гоным
пыжән пиштәт, кәрәл гоным постарәт, шѣрәт кѣнь)

иктә 3—5 и тырхат. Ти йжәпйштй ик стөлдон 4000 м^{2*}) нәрй чыкотурлаш лиэш. 1 м чыкотурэш шагалмы вәрйн әкшй 1 коп. вазэш. Молы расхотшым пиштән гыньәт (рәмонтшым моло) 1 м—эш 2 коп. кыц утыжы ак вац.

Йырвәшок кывәрлән мимыкы ти расхот 12-18 коп. 1 кв. мәтырэш вазэш.

Мәнмән завогыштына строймашэш циләжй иктә 2000000 кв. мәтыр стәнъявләм, потолоквләм чыкотурлаш кэлэш. Тынгә гынь, ти шагалмы вәрвләм йштән 200000 тәнгәм экономим нәләш лиэш.

Тыләц пасна тиштй маньар пу матьериалжы пәрәгәлтэш; тидыжй мәләннә пиш кәрәл ылэш. Мәнмән шагалмы вәрнә кычылгмы хәдыр, инвентар ылэш.

Тидым кычылтмыкы камакаш ак шуеп 3; и кычылтат кыньәт, пу матьериалжы 100 пачаш чыды пйтә, тыләц пасна ти вәрәмәш ик пыдаат, ик кычәмәт угыц кәрәл ак ли.

— Лачок йә цитовцывлән шагалмы вәр йштәнжй, пәлымән, привульанрак лиэш, — манэш Матвәиәв. — Мынь эчә йадаш сөрәм: тә статьянда йштәшйжй шүдәт вара?

Иктәмахань организацивлә тидын ваштарэш ак шагаләп кынь йара.

— Тәвә, колыштта доко, — манэш Зыков. Пйтәрижй мә кымдык вәкшмй шагалмы вәргыц нынын армыж арашты дә шәргәш шагалмышты гишән карантәлнә, когон әптыртәтәт карангынна.

Тоштыла лъэвастырдон чыкотурлымашты пәшәжй тәхән ылы: стәнъян үл моныржым лөцәнәдон сйрән кәәт, кыдәж кымдык шагалмы вәр кывәрйм вәкшын сәрнәт, вйкыжй кузән шагалыт, стәнъя кұшыл вәлжым сйрән кәәт (лөцәнәм шин сәрнәт) потолокшымаг тынгәок шин сәрнәт, вара потолокым дә стәнъя кұшыл вәлым чыкотурлат, тынгә лимык вәкшмй

* м² — тидй кв. мәтыр лиэш

хагавлām валтән шуат тә сәдырә гыц стәнһән ул монгыржым чыкотурлат.

Ти статьян Ыштәш манын мә шукуы сәмбһнь вәштәлтылынна — кымдыкок вәкшмәлә Ынжә ли манын пугайышна.

Тынгә гыньәт, мә стөлымок йажоәш лыкна; потолыкымат сьрән кәәш лиәш, кьдәжвләмәт Ыштәш лиәш, вәнтыльәци ыражвләмәт Ыштәш куштылгы, чиялтһым пәшәмәт, эльәктричәствы колтым пәшәмәт, эчә цилә молыжымат Ыштәш куштылгы.

•Тыдһындонок мә Союзстройлан тәнгә Ыштәш кәләш манын кәләсһына: Тәрвәтһылмә арава йалан шагалмы вәр гыц нһимахань кьвәр вәкшмәт акәл манын ыгыдарышна. Союзстрой тидһым йарыктыш тә пингьдәмдһш.

Тыдһындон кьзһйт совет сойузын ВСНХ — жь 2 ийунын 1931 ин лыкмы шудһымжә улы: лымжә „Көргь пәшәштә йьрок кьвәр вәкшмә вәрәш арәвала изи кьвәрвләм дә козла статьян стөльвләм Ыштһым гишән лыкмы шудһымәш“. Ти шудһымәштә тәнгә кәләсһым:

„Көргь пәшәштә йьрвәш кьвәр вәкшмәм цилә вәрә цәрймән, тыдһын вәрәш цитовцывлән арава йалан шагалмы вәрһштһым дә стөльштһым цилә чыкотур пәшәштә, чиялтһым пәшәштә, эльәктромонтажышты, изольәци рәмонты дә молы көргь пәшәштә“.

Ти шудһымәштә чыкотырлык лыгымым мә Ыштһымнә статьян бункәр гыц арәван йәшһкьш оптән шывштән миәш шудһымә.

Ужыда тәвә: мәнмән статьян Ыштәш шудһымә дә эчә „тошты модым“ цәрәш шудһымә. Тишәкән комисси шагалмы вәр гишән хытыраш цәрнһш.

Алдок, ұлык валәнә — маньы Зыков. Кылдовойышты мһнь тәләндә лач когоракын кәрәл кычылтмы хәдһрвләнәм дә молы палшыш хәдһрвләм анчктәм, —

маньы. ТЫДЫНВЛАДОН ВЭЛЭ Ц И Т СТАТЬЯН ЫШТЫМӘШКЫ ВАНЧАШ ЛИЭШ,—МАНЭШ ЗЫКОВ. КЫЛДОВОЙ АНЦЫЛНЫ ЛУКТАЛМАН—ВАЛТЫМАН ШАГАЛМЫ ВАР ДА ИЗВЭСКӘЛЫГЫМЫМ ШЫВШТЫМ АРАВА ШЫНЦАТ. ЗЫКОВ ХӘДЫРВЛАМ

13-шы рис. Тәвә цитовщывлән тиштӗ цилӗ инструментвлӑштӗ, чыотурлымашӗш мол кӗрӗл хӑдӗрвлӑат кӑат.

ТЫДЫН ВӒЛАН ПИШТЫШ Тӑ ШАЙЫШТАШ, ЫНГЫЛДАРАШ ТЫНӑЛЫӒИ.

Лыгымым мӑ каркадон кӑшкӑнӑ (Кар. 13—1).

Тӑрӑк кӑшкӑш акли вӑрӑшкӑш пиштӑц тӑ кыды-тидӑш шӑрӑм вӑржӑм шӑрӑл миӑш мӑнмӑн „Ц И Т“ лӑмӑн кольмына улы, тидӑш каркаш пыра (9 кар.)

Кӑшкӑн кӑмӑш вӑрвлӑжӑм пун пӑл йагылтыштон тӑрлӑн миӑнӑ; тидӑм кычӑмжӑш кытмычкыла иктӑш вӑлӑ, эчӑ вӑсӑш, амӑрикански формы улы, онгыла кычӑм вӑрӑш тидӑн пыдала кок кычӑмжӑш улы (13—3). Йажонок йагылташ мӑ вурсын кого пӑл йагылтышым нӑлӑнӑ, тидӑн кок пасна кычӑмжӑш улы— (13—1,2); йасырак вӑрвлӑм йагылтымашты изи вурсы йагылтышым кычӑнӑ; тидӑн ик кӑчӑм вӑлӑ (№ 13—

12) пасэ вярвләм шывшын миәш шаблоным кычәнә: окня арлуэш аңгәлтәнә дә правилә статьян шывшына (13—4). Коргышкылә дә вькылә ылшы оголвләм пун фасон ёштым правиләдон торлән кәнә, йаралынжок вара фасон ёштым вурсы правиләдон торлән кәнә (13—6,7). Лач пьтёнжок оголвләм аль кымоголан пьчкьквләдон аль йори ёштым йагылтышвләдон (13—11) итйрәйән кәнә. „Галтьәл“ манмы тьрлэц корныжым йамдардон, аль шаблондон ёштән кәнә, кок стәнә тьр мыч кэшй корныжым пасна кок тьрән шаблондон ёштән кәнә (13—5).

Извэскә лыгымым лыгым кольмыдон лыгәнә. Тэвэ цилә ёндә мәнмән хәдырвләнә. Ниньвлә гишән тьшлэнок вэскәнә попәнә; тьнәм пәшәм кыцэ пайылән пумыла, Ц И Т статьян кыцэлә пәшәм ёшкэ функцижй сэмьнь ёштән мимылә, тьнәм цилә тьшлән попәнә ¹⁾.

Тьшәкәнок „рушла“ чыкотурлышы Сильин т. тәнгэ кәлэсэн пуш:

Мьнь шукәршй чыкотуршык ылам гьньәт, йажо у ваштарэш ам ли, — манэш.

Хозайствәнньик Цитовцывлән хәдырым нәлжй вэлә, йәмдылжй, тй нүжвэц йьлэрәк мьнь бригадым йәмдылэм, постарэм, — манэш. Тьнәрәк пәшә ашнымым шайыштәшәт, кит-йал кузаш вэлә тьнгәльй. Маньары матьэриалжым, пәшә ёштйш силажым пэрэгәш лиэш, цилә тидй вэт социализм ёштймәшкй кэшәшлык, — манэш Сильин т. Комисси ёштәш ли: тошты чыкотуршыквлә угьц ёнжйшты шәкләнәп манын, цилән ЦИТ статьян пәшәштым ёштәш тьнгәльшты манын, Сильин тәнгым ньнй докы хытыраш, ынгылдараш колтымла.

Стройкомлан тәнгэ шүдымән: пьтәриок — ёшкэ лишньш (пашкуды) стройкомым соцсорэвнованьш

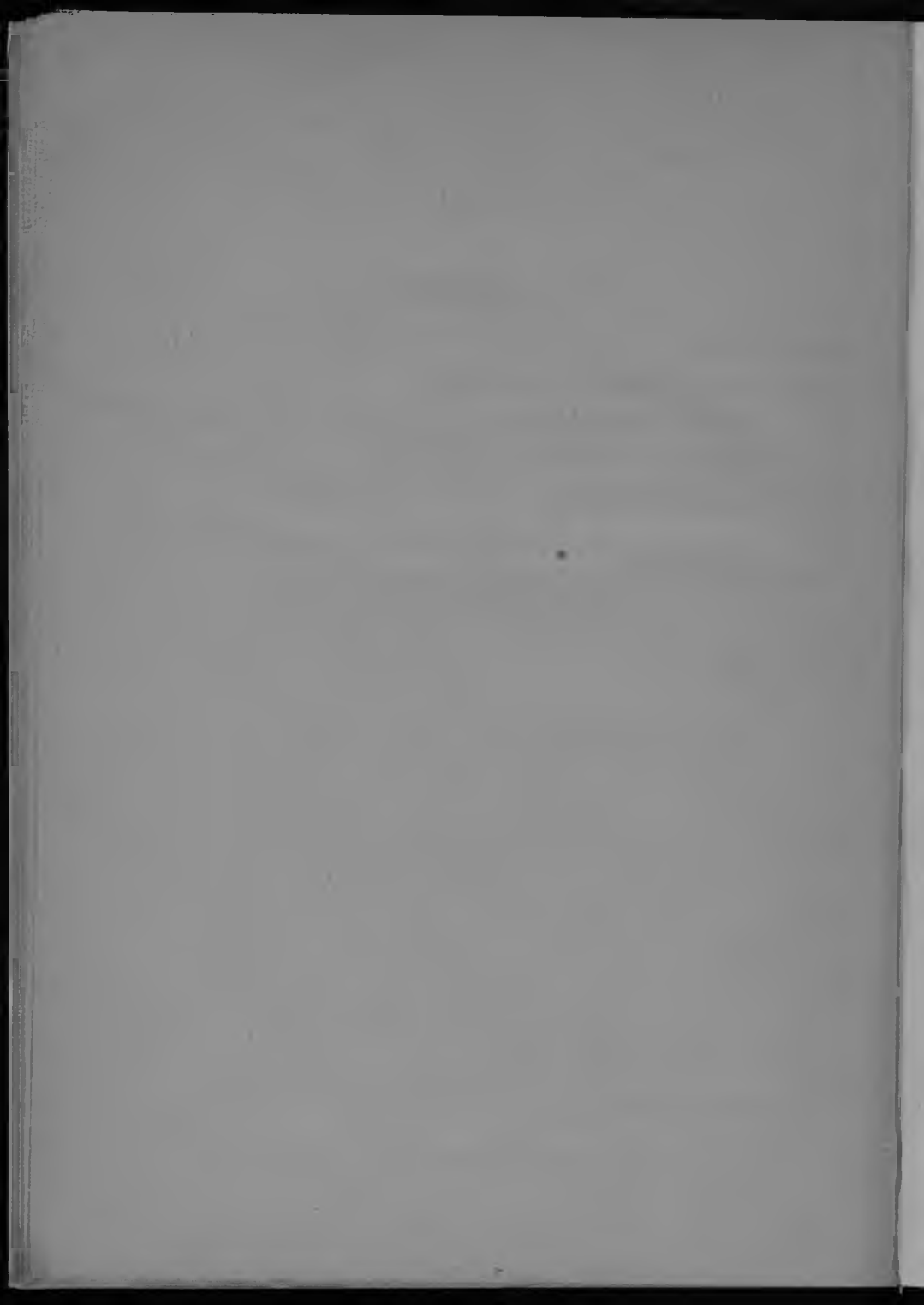
1) Анчы III-шы кн. „Кыцэ йажоракык чыкотурлымла“.

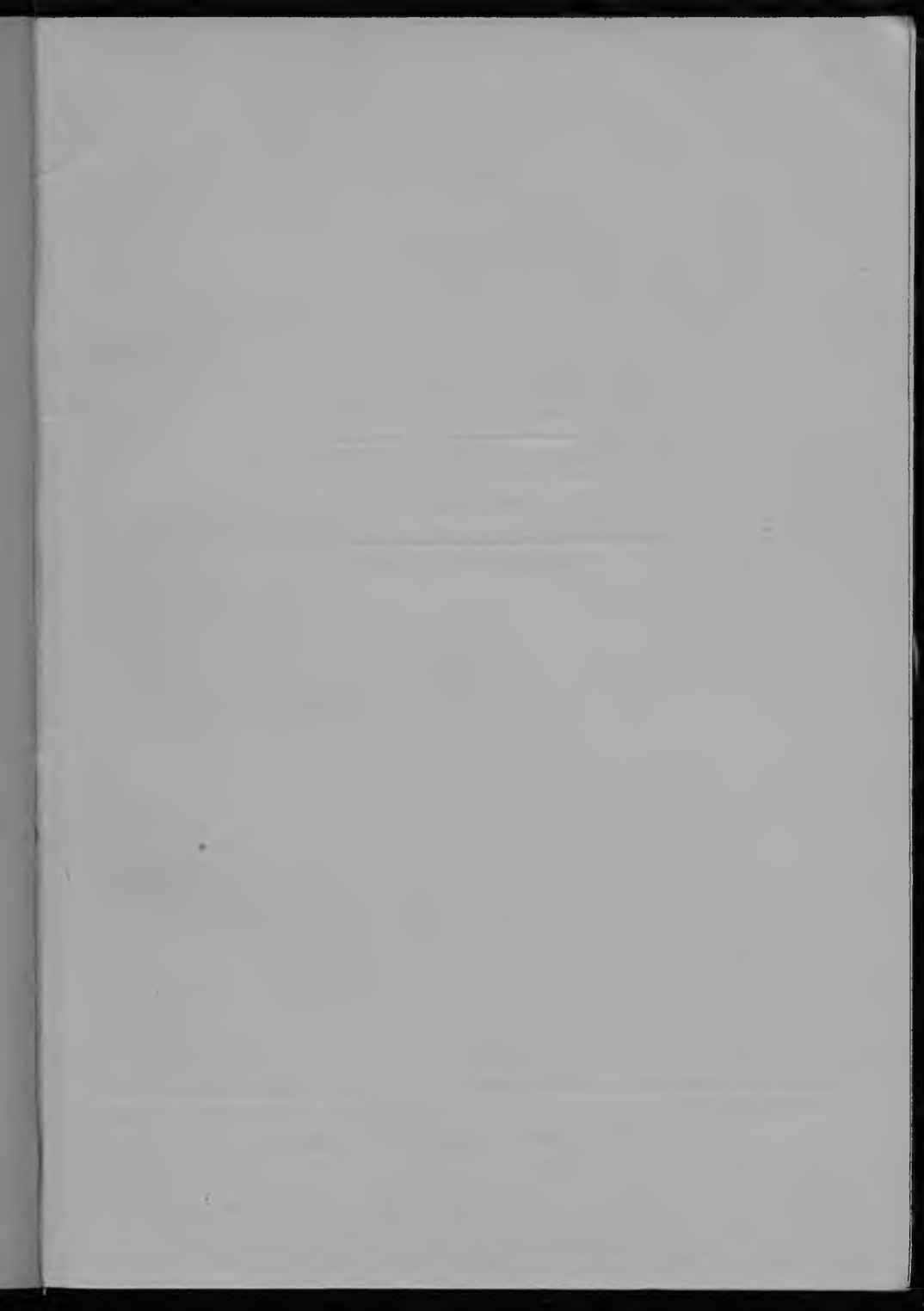
Ўжаш, тўйдондон цитовцывлә статьян кў йажоракын Ёштән шокта, „рушла“ Ёштёмым кў йёләрәк пётәрә, тўйдё сёнгёшё лиэш, вёсёжё — цитовцывлә статьян сәк йажон пәшәм Ёштән шокташ тошты чыкотуршыквлән бригадышты лошты соцсорэвнованьим Ёштёмлә.

Хозайствәнник кёзёток цитовцывлән хәдёрём йәмдёлёжё дә цитовцы сәмән пәшәш ванчаш палшән пужы.

ТЫНГҖЛТЫШВЛӘ

Анцыл шамак	3
1. тг. Пәшә гишән погынымаш	5
2. „ Руш “ чыкотурвлән пәшә бштым вәрбштә 8	
3. „ Блбшым бштәш йәмдблбмб	11
4. „ Извәскә лыгымым пумы	14
5. „ Цитовцывлән пәшә вәрбштә махань ыләш 19	

8201

Мар. г.
2-908

Инж. ШМИДТ (Шкляр)

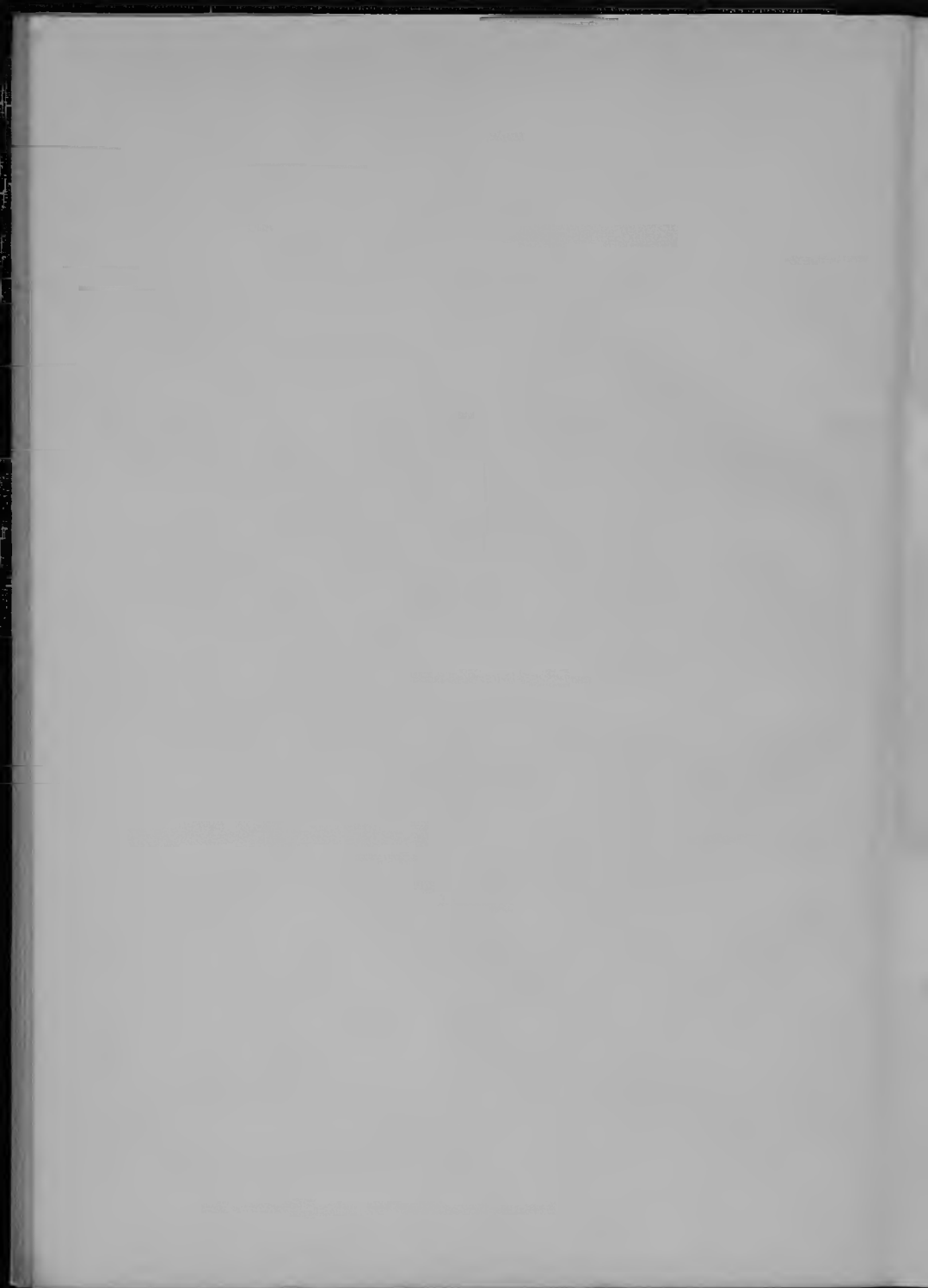
КАК ЛУЧШЕ ШТУКАТУРИТЬ
Выпуск II.

На мари-горном языке

V
и.

ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРКОМТЯЖПРОМА, БЮРО НАЦТЕХЛИТЕРАТУРЫ
Москва, пл. Ногина, Деловой Двор

Map.
H 2-908